

Claus Bryld, *Edmund Burke: Konservatismens profet*
(Aarhus: Aarhus universitetsforlag 2018).
276 pp.

Mikkel Thorup, Aarhus University

Edmund Burke deler få forhold med Karl Marx, men ét af dem er, at de begge formulerede et nyt politisk-ideologisk sprog, der har haft afgørende betydning for forskellige gruppers afkodning af og placering i deres verden. Burke er den klart mindst beskrevne af de to, selv om han formodentlig har haft mere indflydelse på formuleringen af konservatismen end selv Marx havde på formuleringen af marxismen. At læse *Reflections on the Revolution in France* fra 1790 er at vandre rundt i nutidige konservative argumenter og metaforer. Burke formulerede ganske enkelt et ambivalent men slidstærkt forhold til det moderne samfund, der til stadighed kan gentages næsten ordret. Burke gav sprog til dem, der følte det moderne samfunds gennembrud som et tab, og der er stadig dem, der finder brugbare mening og argumentationsformer i hans tekster mere end 200 år efter hans død i 1797.

Derfor er det meget velkomment, at der nu endelig er kommet en ordentlig, grundig og afbalanceret intellektuel biografi om Edmund Burke på dansk. Den danske historiker, dr.phil, professor emeritus Claus Bryld fra Roskilde Universitet har siden sin studietid løbende udgivet forskellige analyser af Burke og nu er hans tanker blevet samlet til et egentligt bogværk. Bogen følger Burke fra fødsel til død, men det er ikke en personbiografi med fokus på de personlige og psykologiske indviddetaljer. Det er en intellektuel biografi, der sætter Burke i sammenhæng med de sociale udviklinger og de venner og fjender, han selv agerede i og samtalede med.

Recommended citation: Mikkel Thorup, review of Claus Bryld, 'Edmund Burke: Konservatismens profet' (Aarhus, 2018), *1700-tal* 16 (2019): 138–140. <https://doi.org/10.7557/4.4886>

Copyright: © 2019 The Author(s). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Bogen er så nogenlunde opdelt i tre hoveddele, tiden før, under og efter 1789–90. Før, under og efter den Franske revolution og den bog, han skrev imod revolution. Uden revolution og bog ville vi i dag næppe huske Burke.

I første del får vi historien om Burkes tidlige liv, født i Irland af et konfessionelt blandet forældrepar, hans vej til London og status; det altid prekære om hans stilling, indtægter og placering i det enormt hierarkiske England. Vi følger hans forskellige forsøg med filosofi, særligt spændende er her hans æstetikteoretiske værk *A Philosophical Enquiry into the Origin of our Ideas of the Sublime and Beautiful* fra 1757. Jeg kunne godt have ønsket mig en mere tekstnær læsning, da det virker oplagt, at Burke her finder sin form og udvikler mange af de argumenter og metaforer – ikke mindst en forståelse af metaforers overtalelseskraft – som finder senere anvendelse i revolutionsbogen.

Særlig vellykket i denne del – og i de to øvrige dele – er placeringen af Burke i hans samtids politisk-parlamentariske forhold. Personligt fandt jeg en masse indsigt i behandlingen af den tidlige udvikling af det, der senere bliver partier, såvel som ideen om opposition, samling omkring principper og idéer, senere ideologier, som man ser tydelige konturer af senere i Burkes brud med sine parlamentsfæller omkring håndteringen af det revolutionære Frankrig.

Sidstnævnte træder også markant frem i bogens anden del, der handler om Burkes angreb på den franske revolution, oplysningsfilosofien og helt generelt den fremvoksende egalisering og demokratisering. Her fungerer det rigtig godt løbende at kontrastere Burke med en anden af tidens markante stemmer, Thomas Paine. Bryld kunne med fordel have inddraget Mary Wollstonecrafts kritik noget mere, ligesom Burkes syn på køn ville have været oplagt at forfølge som del af hans generelle verdenssyn og som ganske fremtrædende i hans læsning af den franske revolution. Denne del er spændende som en roman, idet vi følger Burkes reaktioner på begivenheder, imens de udfolder sig, og Bryld har godt blik for forholdet mellem Burkes verdenssyn, hans ofte lidt sporadiske viden om det han skrev om samt de konstante positioneringer i forhold til hans nære samtids politiske forviklinger. Alle disse niveauer bringes godt sammen i analysen af, hvad og hvorfor han skrev om revolutionen, hvori han så dens årsager, og hvordan han udlagde dens konsekvenser.

Særligt det sidste – og det er her undertitlens profet kommer ind – er afgørende for at forstå receptionen af Burke, ophøjelsen af dette ene blandt mange andre værker i tiden som den indflydelsesrige konservative udlægning af revolutionen: det forhold, at Burke syntes at have forudset terrorregimet.

Bryld får fint vist, at Burke ikke havde denne profetstatus i sin samtid. Tredje del, der handler om de sidste år af Burkes liv indtil hans død i 1797 og eftertidens

læsning af ham, viser i første omgang en stadigt mere radikaliseret og isoleret skikkelse. En tragisk person, der i stigende grad afvises af det system, han har dedikeret sit liv til at forsvare, men som lang tid efter sin død vedblev at være inspirationskilde for de mange, der ser et afgørende og uheldsvangert indbrud i historien med den franske revolution.

Den franske revolution er ikke ovre endnu, hverken for dem der mener den indvarslede et endnu ikke fuldt indfriet ligheds- og frihedsprogram, og heller ikke for dem der deri ser et syndefald, hvor mennesket indtager guds plads og helliggør sig selv i et brud med en naturlig orden. Derfor er det vigtigt, at vi nu har en vægtig og vidende udlægning, kritisk men balanceret, af manden, der mere end nogen anden lærte dele af de skrivende klasser, at oplysningen skabte revolutionen, revolutionen skabte «det frie menneske» og det frie menneske skabte sig.